

Az egyeneslelkű

Hivatalviselő'

charactervonásai

szívbélyegei.

b. e. Sz. M.

kolozsvári ρ a ρ után

közli

P. GEGŐ ELEK

az. Ferencz szerzetebeli hitszónok, ni. academiai lev. tag

Ára 24 kr. p.

Nyomattattot 4000 példány, melynek egész jövedelme a budapesti károsultaknak, a' hírlapokban megnevezendő hazafiak által, be fog küldetni.

Magyar Hazánk'

minden nagylelkű -

főleg

mellynek kebelében szolgálok

t. ns.

V a s v á r m e g y e'

t. ez.

buzgó fiainak és leányainak

tiszteletem jeléül

»Ti tudjátok a' nyomorúságot, melyben vagyunk, mert Jeruzsálem elpusztult — A' menynek Istene megsegít minket — keljünk fel és építsünk.»

Nehem. II. 17 - 20.

A' milyen szép azon élet, melly a' lehetőségig mindenkinék hasznos és tudva 's készantag senkinék nem káros: épen olly gyönyörű azon halál, mellynek szentül borzasztó csöndességét sem a' haldoklónak istentelensége által sújtoltatott népnek éigig ható panaszos átka, sem pedig a' halálra hanyotlott testnek erőtlenedésével erősödő lelkiismeretnek pokolteremtő szemrehányása nem háborítja. Ki úgy él 's így haldoklik, az bevégezte a' munkát, melly földi létére volt bízva, mert *boldogított életében*, melly isteni létünknek egyik nevezetes célja, életünkben a' polgári tekintetnek egyetlenegy helyes forrása, halálunk után pedig az áldásos emlékezetbeni maradásnak szülőanyja – mert mindenkit *közhasznú életnek folytatására serkentett halálával*, melly az e' féle vesztesnek egyedüli haszna. –

'S minél pontosabb helyen áll a' társaságban azon ember, ki úgy él 's így haldoklik, annál boldogítóba élete 's épületesb halála, Mert ha nem azt kérdezendő is az igaz Isten valaha, hogy állottunk, mi körül foglalatoskodtunk? – hanem: mint állattunk és mint működtünk kimért helyünken; mindazáltal tagadhatlan az is, hogy az ember' polgári törekedéseinek szembetűnő pontossága, azoknak hasznos, vagy káros voltok' mekkorasága és az ezekből következő áldásnak, vagy átoknak kiterjedése az ő helyhezetéhez képest Ítéltethetik 's határozottatják meg valódilag. Az alacs föld, minden erőködése

mellett is csak kevés nedvet izzadhat ki a' növények tövére, midőn a' magasan szárnyoló felleg terhes kelteiének egyszeri kiürítésével, néhány perczek alatt, állás', vagy csapás özönével borítja el az egész tájékat. A' költsönzött világban hold a' legfellegtele-
nebb éjszakákon sem szolgálhat nekünk olly tiszta fénnel, mint az ön-világa nap a' homályos napokban is. Azt akar m ezzel mondani, hogy többet vihet véghez a' főponton álló személy egy intésével, 's csupa helyeslésével, mint sok alattvalók minden töre-
kedésökkel, többet egy bölcs és egyenes lelkű tisztvi-
selő hasonló ítéletével, mint a' perlekedő felek minden törvényes lépteknek elkövetésével; mert ha nem lehet is az ügynek végső ítélet alá bocsátania, míg előre minden törvényes léptek meg nem tétettek, 's ha az elé-
be adottakhoz van is kötve a' bíró az ítéletben, csak ugyan léteza' jó hivatalosban egy névvel nem nevezne tő ítéletbeli tapintás, melly az ügynek minden cselszö-
vevényes hánykodásai közt is egyenesen annak üteré-
re talál 's ellenkezőt mutató jelek mellett is tüstint ki-
találja a' belsérelnet.

De talán igen szélesen terjesztem a' hasonlítást, mellyel csak emez irányzott igazságot akartam vilá-
gosítani: hogy minél felsőbb állásponton munkálko-
dik valaki a' polgári társaságban pontosan, annál szélesen terjed ki nemes törekedéseinek boldogító
következése, annál becsesb élete, 's nagyobbnak
kell lenni polgári tekintetének is, és minél jobb módja
's több alkalma lehetett volna a' titkos és nyilvános
gonosz tettek gyakorlására annál nagyobb tekintet
érdemel életében, 's háladatosb visszaemlékezést
még a' halálban is, ha tudva és készantag törvény-

telenséget nem cselekedett, ám he hogy a' hivatal viselő ezt elérhesse Sámuel' szívbélyegeivel kell bírnia, ki bírósokodásúak estéjén fedhetlenségében hízó lélekkel az egész izrael népe közepette így szóla: „Én megvénhedtem és megöszültem – előttetek forogdván ifjúságotmól fogva e' mai napig, íme jelen vagyok. Szóljatok felőlem az úr előtt és az ő kristusa (király) előtt, ha valakinek ökrét elvettem, vagy szamarát: ha valaki ellen patvarkodtam, ha valakit megnyomorítottam, ha valaki kezéből ajándékot vettem: és megvetem azt ma és visszaadom nektek. – És mondának: mi ellenünk nem patvarkodtál sem meg nem nyomorítottál, se semmit el nem vettél valaki kezéből.” Királyok' I. könyv XII. 1 - 4. Melly igékben egy keresztény hivatalviselő szívbélyegeinek vonásai egészen foglalvák.

Első szívbélyegi vonása az, hogy mire hivatva van és mivé akar lenni arra ifjúság ától kezdve készíti magát. Ez az első igazság Samuel szavaiban, kinek neve is annyit teszen, mint *Istentől kérettetett*, ki az úr szolgálatjába hivatvatván 's igtattatván úgy készült, hogy ezt írhatnák róla: *kedves vala az úr és emberek előtt.* Királyok' I.k.XI. Lám mint tündöklük ki a' gyermekded Samuel történetéből az egyenes lelkü hivatalviselőnek első és fő szívbélyegi vonása, ezen két igazságban, hogy *hivatva* kell lenni a' folytatandó hivatalra és *készíteni* kell magát arra. Lássuk rendre ezeket.

a) *Hivatva kell lenni.* Értem pedig a' hivatáson azon menyei bölcs intézetet, melly valamint a' világ minden testeinek kimutatta állóhelyöket s eleibek írta mozgásuknak törvényeiket a' természetükbe

szótt erők által: épen úgy minden magános embernek is lelki és testi természetébe beleteremtette az erőket a' munkálkodásra 's ezekkel együtt a' vonzó hajlandóságot is ez, vagy amaz állapot iránt. Az illy értelemben vett hivatás, már az eszmélkedő gyermekből mutogatni kezdi magát az ő első foglalatoságaiban (hibásan úgynevezett: játékaiban), melyek míg nem más gyermekektől tanult mesterségek, nem egyebek, mint a' természeti hivatásnak elsőhírnöki és a' majdani férjfiúi foglalatosságnak csirái, úgy, hogy nem gyermekeink a' bábbal, hanem mi játszunk az ő jövőndő sorsokkal, midőn azok iránt figyelmetleneknek vagyunk, vagy pedig, mint semmit nem jelentő repkedéseket úgy nézzük, melly káros vigyázatlanság gyakorta szomorú tapasztalásoktól kísértetve adott alkalmat emez evangeliomi panaszos felkiáltásra: „sokan vannak a' hivatalosok, de kevesen a' választottak.” Máté XX.

Pedig milly számtalan eseteket jegyzett fel a' történet ezen vigyázatlanságunk eltávoztatására. *Nagy Sándor* már mint gyermek atyja fényes győzelmeit látván, sír, hogy neki semmi meghódolni való nem marad. Mint felserdült ifjú nem akar jutalomért tusakodni az olympiai játékokban, azt adván okul, hogy a' magukot ajánlott bajnoktársok nem királyi vérbőliek; 's valamint ezen önvonogatásával előre jelentgette jövőndő nagyravágyását, úgy gyermekori sírásával majd férjfiúi korában könyeket sajtolt ki a' föld akori lakosai nagy részének szeméből. – Ha mint gyermek tüzes bátorsággal jártatta meg atyjának vad természetű lovát, mellyhez senki nem mérészel vala közelíteni, majd mint férjfiú idegenzabo-

lához nem szokott nemzeteket hódoltatott és nyergelt meg. Ha gyermeki korából azt nézte ki atyja, hogy nem lesz elég néki Macedonia, ő majd férjfi korában több világookról tudakozódott. *Cassius*, ki férjfi korában a' nép szabadsága mellett tört rántott *Caesar* ellen, még gyermek arcázta a' *Sylla?* fiát azért, hogy ez a' maga atyját a' nép' urának nevezte, 's ezzel a' a' mi lett, előre jelengette. *Scipio* korán kiszemléte az ifjú *Mariusból*, hogy belőle fővezér leend helyette, 's úgy történt. *Themistocles*nek gyermeki játékaiból jövendőli szemes nevelője, hogy hazájának vagy fő jótevője, vagy hasonló veszedelme leend, az első be is telyesedett. *Tassó* hat hólnapra beszéli, három éves korában Nyelvtant forgat s a' negyedikben iskolába megyén, a' hetedikben jól beszéli a' latin és görög nyelvet – minő jelek! bármint untassa édes atyja a' jutalom nélkül maradná szokott mesterség gyakorlásától, ő a' mellett marad, mert arra hivatott és *huszonkét* észt. korában a' megszabadítatott Jeruzsálemet elragadtatással énekeli. *Schakespeare*t czélszerűtlen adja kereskedő-inasnak szüleje, mert ő játékszini költőnek hivatott 's azzá lett. *Metastasio* még kicsin korában gyönyörű verseket mondogat az utczákon 's az ügyeletes *Gravina* majd kifejti a' lán-gészt belőle. *Türenne* gyenge test alkotással bír, szülei nem akarják vitézi állapotra bocsátani, de ő érzi magában ezen hivatást, azért, hogy ellenkezőt bizonyíthasson téli éjszakákon künáll vigyázaton, fejét a' hideg álgyura lehajtva aluszik 's halhatlanul dül ki állapotja sorából. *Buffonból* egy közepszerű tanácsnok lett volna, ha szüleinek útmutatása után hajol vala, természeti hivatása szerint pedig halhat-

lan természet bűvára lón. Illy igaz az, hogy hivatva kell lennie az embernek arra, miben nevezetessé akar lenni és, hogy ezen hivatás korán kezeli magát kimutatni a' gyermekből 's csak ezen titkos hívószószatot kellene a' gyermek' természetéből kihallgatni és ahoz mérsékelt vonzódásait részint elősegíteni, részint pedig a' félre -csapongástól megoltalmazni. Ekkor majd csoportosan állanának elő minden hivatatra, állapotra és mesterségre a' bölcs intézettel oda teremtett emberek. 'S boldog lenne azon társaság, melly most gyakran állóhelyet veszteit munkásainak tehetlensége miatt nyomorog!!

b) *Készíteni is kell az embernek magát arra, a' amire hivatva van.* Millyen együgyű épen olly nevezetes kérdés volt eleitől fogva az: lia teremve-terem e, vagy szoktatás és készítés által leszen az ember illyen vagy amollyan tulajdonságú's minéműségű emberré? – A' régi bölcsök áltáljában úgy vélekedtek, hogy mindenre terem az ember és a' mire nem teremt, azzá minden mesterség által is nem képezi üthetik. Így *Plutark* már a' fogantatás' szempillanatában alapítva szemlélte a' születendőnek jövő sorsát midőn ezt mondotta: „porban mászkalondnak az alacs szüléktől származottak. *Socrates* – ez a' korát eszével 's szívével megelőzött nagy férjfiú – azzal menti magát egy fia' ostobasága iránt panaszkodó atya előtt, hogy az ő híres bába anyja sem szolgálhat az ollyan asszonymnak, ki előre teherbe nem eseti. *Dió-jenes* pedig bátran szemébe mondotta egy eszellős ifjúnak, azt, hogy részegen nemzette volt az atya 's ma is divatoz eme közmondás: híjába mosatik a' szerecsen, mert csak fekete marad – ez egyik vég-

pont Az újabb időbeli tudósok a' másikba ütköztek, azt erősítvén, hogy az emberminémúsége egészen a' neveléstől, szoktatástól 'st. e' féle külső körülményektől függ. Hasonlók (így szól *Helvetius* és *Bonnet*) az emberek a' gobonák magvaihoz, mellyeknek nevededések és termékenységek a' föld-napsugár-és levegőnek minémúségétől okoztatik. Melly vélekedésnek erősítésére felhozzák egyfelől a' *Lykurg*' közönséges nevelését, melly szerint a' különbözőszármazatú gyermekek mind egyenlő hazairni érzésű emberekké nevedtek és egy maroknyi Allodalmat – statust – a' világ' királynéjának rettentőjévé tettek; másfelől pedig ezen politikai intézetnek előkészítő ábrázolatját amaz emlékezetes két ebkölyökben, melly különbözőleg neveltetvén, egyik a' nyúl után szaladott, másik a' házi étel mellett maradott, 's sokan vannak ma is, kik ezen ellenkező vélemények közt hanyattatnak, épen így hanykódván magzatjaiknak jövő sorsa is. Ismét szükség ezeket bírálat alá vetni, mi nek ha szintén itt egész kiterjedésű helye nincs is, lenni kell legalább egy rövid útmutatásnak.

Mi az első véleményt illeti, igaz abban az, mi feiyebb eléggé megbizonyítatott, hogy minden ember teremtve van az életnek valamelly foglatosságára, alkalmasob egyik, mint a' más, munkára, nagyobb hajlandósága van egyik állapothoz, mint a' másikhoz és a' mire nincs teremve, abban minden törekedése mellett is középszerű fog maradni – fáradozása hasonlítand sz. Péter halaszatjához, ki Jézus parancsa nélkül foganat nélkül vetette meg hálóját. Nyilvános példák bizonyítják állításomat: *Herschel*, ki a' csillagok távuli világában lelkeink vezé-

re lett, kétségkívül mindennapi ember maradott völlig ha a' sphaerák' kerületit átható szemei csak a' hangjeleken függöttek és az egek' harmóniájában gyönyörködő fülei csak a' katonai parancsszókra hallgattak volna, mellyekben suker nélkül gyakorlá ifjúságát. Cicero, Márk nevezetű fiát házában legszorgalmatosban nevelé, számára oktató könyveket íra, a' vetélkedés és remekpéldák' szemlélése kedvéért Athénébe küldé, és az akkori világ' fő bölcének *Kratippusnak* nevelésére bízá, de mindezek mellett is Márk, kiben úgy latszik a' természet az ő atyjának bőven adott ajándékait irigyelvén, akarta azt megbószulni, csak üres fő maradott. Hát ma hány-szor nem szemléljük a' gondos nevelésnek fogatlan következéseit? ha tagadhatatlan is az, hogy a' darabos márványból egy *Fidids* és *Praksiteles* élőnek tetsző embert készít: épen illy igaz az is, hogy a' porló fővénykövekkel hasztalan bíbelődnének ama' jeles művészek is. Honnét az említett véleményre nézve csak eme hasonlatosságbeli igazság mellett kell maradnunk, hogy a' születés által minden ember egy sorsot nyer az élet Lotteriájában, de ereje, tehetsége és hajlandósága határozza meg a' betéteit, és ön művelésétől, szemességétől függ a' nyereség. Ki keveset tehetett be, a' minden szemessége mellett is alaptalanul reméllene főbb nyereséget.

A' második véleményben magában van a' kellező felelet; mert ámbár egymáshoz hasonlók az emberek eredetikepen, meg is tudjuk azt, hogy a' legnemesebb mag is elmecsevezik a' műveletlen 's hitván földben, valamint a' legjobb föld is csak gazokat terem ha abba semmi sem, vagy pedig hitván mag vettetik.

Lehet tudnillik a' növényeket gondos művelés által szelídíteni 's nemesíteni, de soha sem eredeti természetükből egészen kivetkeztetni. Épen így vau ez az emberre nézve is. Sokat tehet az oktatás, szoktatás 's t. e féle külső körülmény, de nem tehet meg mindet, különben honnét fejtenők meg ama' csudálatos jelenéseket, hogy egy *Pascal* minden tanító nélkül is megtudta tanulni a' mathesist – tudakságot – midőn sok ifjak több rendbeli tanítóknak vezérlete alatt is nem hathatnak be annak mélységébe? – hogy a' legnagyobb gond mellett is Absalonok, Káinok, Dinák találatnak és hogy némelly gondos nevelésre fordított költségekről ezt kelletik mondanunk a' tanítványokkal: de mire lőn e' nagy kár, midőn ellenben sok gyermekek, mint a' kígyó tojásai a' homokra és napsugárirra, úgy bízatnak csupán a' történetes külső körülményekre 's még is bámulást ébresztő nagy emberekké válnak, 's akár mint kiáltsa az előítéletes világ ezt: avagy származhatik e' olyan szülőktől 's ilyen helyből valami jó? ők mint a' földszínéről felkelni látszó nap a' dél magasságáig emelkednek) mert valamint kezdetben a' nehéz föld alányomult 's a' könnyű lég felemelkedett, mivel mindeniknek természete azt hozta magával, úgy ma is a' ki mire teremtettet, korán ahoz kezd, 's szinte minden környülmények nélkül is előbb halad, mind egy nem hivatott minden jó körülmények udvarlásai közt is, nem tehetvén itt kifogást *sem* a' *Corneille* esete, ki természeti hivatása ellen törvénytannulásra szánta vala magát, 's csak egy szépnek meglátása rántá vissza a' neki rendeltetett helyre, hogy mint költő remek Melíttejét írja, *sem* pedig

Boerhave története, kit egy szónoklatábani megszegyenülés állíta az Orvositudományok' utába, hol (mint állóhelyén) annak sok tekintetben reformátora lön, mert az ilyen történetek csak a' mi elhibázásunknak tanúi; midőn ellenben' csoportos példákból látjuk azt, hogy ha *Hercules* bölcsőjében a' mérges kígyót folytogatja, majd ember korában a' természet szörnyetegit öldösi – ha a' gyermek *Hannibál* atyjának minden csatáiban kíván jelen lenni, majd ember korában átmegy en Gallia' havasain, hová *Hamilkár* talán gondolatjával sem emelkedett vala fel' Illy igaz az, hogy a' mire teremtve van az ember ahoz kezd, arra csinál utat magának és abban megyén elő foganatossan.

'S épen illy tagadhatlan az is, hogy csak előkészület által mehet tökélyre az elkezdődött természet, mert épen azt mondhatjuk a' gyermekek természeterei is: csak el van kezdve származásukban 's természeti hivatásunkban a' leendő ember, de az oktatás és szoktatás végzi be azt. Nincs miért hosszas okoskodással bizonyítgassam ez állításomat, midőn nyilván látjuk a' példákból, hogy a' szenvedő nép megszabadítására hivatott Mózesnek Egyiptomban kell nevednie, hogy azzá lehessen, a' mire intézetett. Ez történt Sámuellel Jeruzsálemben – Jánessal a' pusztában 's a' t. Mik ma is a' közönséges tanító és nevelő intézetek egyebek, mint mássai ama' Jordán környéki pusztának, hova félre ment vala. Miből eredett a' régi Perzsáknak ama szokása, hogy a' gyermek elibe kitett czél annak reggeli darab kenyere volt, mellyet míg nem talált, addig belőle nem ehetett? nem egyébből mint azon okos meggyőző-

désből hogy a' gyermeki előgyakorlás által készül a' majdani tökéletes ember. 'S mit bizonyítanak közöttünk is ama bölcs rendelések, hogy a' kik megkívántató készütségökrül hitelesen nem bizonyíthatnak, hivatalokra ne bocsáttassanak? azt hogy hijabani a' belső hivatás, ha a' tehetségeket ki nem fejtí 's el nem készíti a' külső míveltetés. Igen is: mint a' nap, mellynek természete, hogy világosítson, de felleges időben nem fényelhet, olyan a' természetes értelem tudományos készütség nélkül. Együtt kell lenni itt a' belreátermettségnek a' külső készütséggel és az elméletnek (theoria) a' gyakorlattal (praxis) mert az elméleti gyakorlat nélkül egy lélekkel teljes ugyan, de meddő annya, a' gyakorlat pedig elmélet nélkül egy tehetetlen herélt (eunuchus): egyedül a' készütség azon hatállyal (energia) telyes atya, melly az elméletet termékenyé teszi és a' csupa gyakorlatnak szemérol a' hálagot levonja. –Ugyanazért ha régen Draco halállal büntette az ifjúban a' henyélés bűnét – ha Solon léte utolsó szempillanatában is feltartotta fejét, hogy míg meghalna, még valamit tanuljon: annyival inkább megkell nekünk győződ-nünk annyi tapasztalásos idők után arról, hogy gyermeki készülés nélkül soha nem készülend alkalmas ember. 'S minél rettenetesben kiáltják a' szomorú tapasztalások, hogy a' maguk állóhelyöket elhibázott emberek valósággal a' mesebeli Sisifus kövét hajtogatják, hogy a' vigyázatlan nevelés nem csak a' jót akadályozta, hanem a' rosszat is eszközölte, *hogy* egy tanulatlan együgyű lelkes családnak előbbi hosszú sorát meghomályosította, egy féltudós okatlan okoskodásaival a' gyökeres okoskodás által sok

éveken keresztül megvetett alapokat kevés idő alatt kiforgatta, és egy tapasztalás nélkül értő 's e' szerint értelem nélkül lázzadozó szív a' világot sokszor fel-lázzasztotta és a' semmivélételben csendesítette le; annál szorosb kötelességünk gyermekeinknek nem önálmadozásunk, hanem az ő természeti hivatásukhoz képest választani állapotot – neveltetésükben soha el nem feledni Plátónak szavát, hogy egyiknek sarkantyúra a' másiknak pedig zabolára van szükség-e és hivatásukhoz mérsékelve úgy készíteni el őket, hogy mi dicső emlékezetben éljünk bennök halálunk után is, ők pedig tűzszlop gyanánt legyenek a' vezéreltetni kellettő népnek a' világ homályos pusztájin keresztül. így készül az egyeneslelkű hivatalviselő, kinek

Második szívbélyegvonása az: hogy úgy folytatja kezdett hivatalát, hogy bátran a' népet szólítja elő maga mellé a' bizonyágtételre az Isten' és Király'⁷ eleibe Ez a' 2^{dik} igazság a' szent leczkének ama' szavaiban: tegyetek bizonyágot én ellenem az Úr előtt, és az előtt, d kit ő megkenetett. Tudom én azt ugyan, hogy a' népnek lézzengő vélekedése – valamint minden dolgok' becsének csalfa mértéke szokott lenni – úgy a' hivatalviselő mineműségének is ritkán alkalmas bírāja: ez egy mindenütt jelen való, 's még is elrejtett, mindenható 's még is erőtelenül ingadozó, mindenről ítélő, és semmit tisztán általnemlato valóság, 's a' ki égészlen ehhez támaszkodik, jele, hogy magától nem állhat, és bizonyos, hogy rövid idő alatt elesik, el: mert valamint régenten a' rövidlátású zsidó nép átkozta az őt megszabadító, 's boldogítani törekedő Mózeset, 's vágyott vissza a'

kínzó Fáraó' keze alá: kiáltotta, hogy ártatlan Jézus megfeszítessék, 's kívánta, hogy a' tolvaj Barabás szabadon bocsátassék; többnyire ilyen visszán ítélt a' köznép mais az emberek' szívbélyegéről, 's főképpen az előljáró' mineműségéről: inkább szereti a' széptermetű 's hízelkedve az ő kezeit csókolgató Absolont, mint a' szentgerjedelmű 's egyeneslelkű Dávidot. Mellyrenézve talán mindenkor igaz fog maradni Pythagorásnak ama' mondása, hogy a' köznép a' nagy lelkeknek 's nemes cselekedeteknek hitván bírálója: ditsérete keveset használ, gyalázása semmit nem árt. 'S bátran magamévá teszem én is kevés meg szorítással Szenekának ezen szavait ma is, hogy legrövidebb út az eltévedésre a' köznép vélekedésének ösvénye; mert a' mit gondol, hijábanvalóság: a' mit erősít, nem igaz: a' mit gyaláz, dicséretes: a' mit ditsér, gyalázatos: a' mit cselekszik, bolondság, 's a' minek követésétől magát elvonatni nem engedi, abban önvésztedelmét készítgeti. Ilyen szokott lenni a' köznép' vélekedése a' mint maga sorsáról, úgy a' hivatalviselőnek mivoltáról is! –

Azonban, mind ezek mellett is nem azt akarom én ezzel áltáljában mondani, 's javasolni, hogy a' hivatalviselő a' maga népétől annyira undorodjék, hogy azt egy emberbaráti tekintetre se méltóztassa, és attól olly távol állani törekedjék, mint amaz evangéliumi gazdag Lázártól, kiknek nem vala egymáshoz való menetese: mert tudom azt, hogy a' külsőknek egyezése egyezteteti legkönnyebben az embereknek belsőjeket: tudom, hogy a' kedves leereszkedés nélküli rátartás hasonló ama' Colossushoz, melly nem

szépségéről, hanem bámésztó nagyságáról híres, és nem szerettetik 's ditsértetik; hanem csak csodál-
tatik. A' honnét áltáljában erősítem azt: hogy a'
hivatalviselőnek sok tekintetben azon népnek szel-
lemébe kell öltöznie, a' mellyet akar jól vezérelni 's
igazgatni; mert kiáltja a' mindennapi tapasztalás,
hogy *egy* tanulására félkészületű, de a' néppel bánni
jól tudó tisztviselő alkalmatossabb eszköz a' végre-
hajtó hatalomnak kezében, mint egy más, a' kit cso-
dás eszméi a' közönséges életből kiragadtak, és a'
kivel nem is merészel szólni a' nép, mint hajdan a'
Zsidó a' Seregek Urával, félvén attól, hogy mege-
mésztetik általa. Innen még Szeneka is, a' ki egyé-
biránt annyira irtódzott a' zűrzavaros sokaságtól,
hogy Luciliust mindenek felett annak kerülésére un-
szolta, megvalja azt, hogy a' nép kedvének megnye-
rése legalkalmasb csatorna a' mi jó gondolatinknak,
's nemes indulatainknak a' nép fejébe 's szívébe tör-
ténendő átszívárogatásira. Mennyi példakkal mu-
togatja a' történet ezen mondásnak igazságát amaz
esetekben, hol csupán egy embernek tekintetiért 's
javaslására ezerek, sőt néha egész nemzetek lázzad-
tak fel olyan cselekedetekre, a' mellyekre nála nél-
kül, a' törvénynek érzéketlen betűje által, talán soha
fel nem ingereltethettek volna! Mellyre nézve: ha
régenten Sokrates irtódzott az olyan embertől, ki
mindegynek tartotta, akár dicsérjék, akár gyaláz-
zák őt mások) bizony ma is vagy kevés jót vihet
véghez, vagy pedig minden rosszat fog okozni
az olyan hivatalviselő, a' ki semmiben nem kí-
vánja magát a' maga népéhez alkalmazni, a' ki má-
sokat letapodni akaró léptével, megvetéstüzenő né-

zésével, boszontó beszédével, és erőszakos önkényű cselekedeteivel mintegy azt kiáltja mindenfelé: mit gondolok én veletek! Az ilyen Tisztviselő a' jó indulatú engedelmes népet gyáva félénké teszi, 's megalacsonyítja; az engedetleneket pedig polgári lázzadozásra serkenti.

Csak annyit akartam tehát én a' köznép csapongó vélekedésének felyjebbi említésével á' hivatalviselőknak értésére adni, hogy tartsa ugyan ő mindenkor vezérszabályának Hadrianus' mandását: nem mint magam'; hanem mint a' közönség' javát, úgy bírom, 's igazgatom a' köztársaságot! mert csak addig lehet ő jó hivatalviselő, míg el nem felejtí, hogy nem a' társaság ő érette \$ hanem ő vagyon a' társaságért, és hogy könnyebb amannak ellenni nála nélkül, mint neki a' nélkül, 's éhez mérsékelve keresse a' népnek kedvét, 's figyelmezzon annak irántai vélekedésére: de azonban soha el ne feledje azt is, hogy azon szempillantástól kezdve, mellyben hivatalviselővé lett, és a' nép' közönséges akaratjának (a' törvénynek) codexé kezébe adatott, már kilépet az egyes személyeknek kívánságok, vélekedésök, fántáziájok, és ítéletök alól, 's egyedül a' törvény az ő vezértsilaga, elköteleztetett lelkiismerete kötelességének telyesítésére fő ösztöne, és e' kettőnek ellene nem kiáltható meg elégedése – az ő szívbélyegéről hozatott helyes ítélet, melly az ő külső érdemét, 's belső gyönyörködését foglalja magában. Nem halgathat ő már egy alattomos sűgónak is sziszegéseire, hogy annál tisztábban érthesse hivatala' kötelességeinek szavát: nem telyesíthetbe egy mellelegi kívánatot is, melly ürességet okozna hivatalos tartozásában,

nem ketsegtetheti még a' maga iránti vélekedéseket' is lelkiismeretén fekvő tisztének félretételével; a' mindenható ábrándozást nem hogy maga felé töre' kednék kerengetni, de sőt félve nyúl hivatalos köntösséhez is, nehogy abból belebúvjék ez az igazi gazdát a' házból kiűző gonosz vendég. Ő hivatal viselővé levén, azonnal megszűnt atyafi, barát, ismerős, és ide 's tova csapongó semleges lenni: senkié sem többé különösen, hogy mindeneké lehessen, közönségessen. Az igazgató hatalom egy vesszőcskét adván kezébe ez által nagygyá lett ő kicsinyből, erőssé gyöngéből, parantsolóvá alattvalóból is, és a' köznép felibe emelkedett, ha annak kebeléből állott is elő. Olyan fegyver adatott kezébe, mellyel ki kell állania a' gonoszságnak sokkal nagyobb ereje ellen is, és csak a' törvény 's igazság mellett kiomlott vérrel lehet a' Capitulatiót megpecsételni. Beszédének hasonlóvá kell lennie az Urnak nevében szóló Mózeséhez, mellynek hallására a' lázzadó nép lecsendesedjék' Hivatala' vesszejének illetésére kétfelé kell állania a' hígeszűség' lebegő vizének, hogy a' bölts intézet akadály nélkül mehessen; meg kell világosodni a' tudatlanság' sötétes homályának, hogy az Úr népe a' maga rendeltetésének célja felé vezérlő utat eltalálhassa, és a' társasági szomjúságot lecsendesítő vizet kell bocsájtani még az engedetlenség' asszú kősziklájának is. Ez a' hivatalviselőnek készülete.

'S lássuk már, mit cselekszik éhez képest az egyenes lelkű? azt, hogy kedvébe jár ugyan a' népnek; mert szeretne úgy lenni alattvalóinak társaságában, mint egy atya gyermekei között a' házban:

de ezen kedvkeresése nem hivatala' gyengülésének, hanem annak önkint lehető telyesítésének eszköze: kedvesen szól, szépen int, 's indulatosság nélkül parancsol, de mindeniket azért cselekszi, hogy emberekkel bánván, a' míg csak kerülhető, ne kéntelenítessék őket botozni, mint az oktalan álatokat; azonban, a' hol ezen szelíd eszközök által hivatalát telyesedéshe nem veheti, ott előláll a' szelíd Mózesből az Úr' akarátja mellett lángaló hivatalviselő, ki szent boszkonkodásában a' törvénytáblát is összetöri, mihelytlátja, hogy az arra iratatott törvényeket nem telyesítheti; mert, nála a' hivatali forró belső érzet, nem pedig a' külső hideg tisztesség' jele, annak folytatása lélekkel telyes akarat, és nem kéntelenes mozdulás: ugyanazért nem ő hivatalt, hanem a' hivatal viseli el őt. A' hol akadékos viszontagságok fordulnak elő, ott egy szempillantig sem választ ő a' kötelesség, és annak telyesítése által okoztatandó kedvetlenség között: merőn áll a' gyökeres cserfa, míg a' szélvész gyökerestől ki nem szaggatja; nyakát engedi ő is inkább, mint hivatala' kötelességét megszegni, mérget iszik, 's lávában fürdik inkább, mintsem megsértett kötelessége hányta szemére, hogy ő gyalázatosan él. Hivatala' folytatásában soha nem lesz' gyáva félenk Pilátus, ki ha semmi halálra való okot nem talál a' Jézusban, által adja őt az ész nélkül indulatoskodó népnek, hogy vele tetszése szerint bánjon: az ő keze alatt a' törvény az ártatlanul üldöztetettnek mindenkor bizonyos menedékhelye, a' honnan egy ártatlant sem ragadhat ki a' kajánkodó gonoszság, és a' hol egy gonosztevő sem bitangolhatja az egyeneslelkűeknek jogát. Már itt láttatja ő kitsinben ama' nagy ítéletet,

hol mindennek a' maga cselekedete szerint fizetnek: mert tőle sem igazságot nem lehet pénzen venni, sem pedig a' gonoszszágot, gazdag ajándéokra raggatva, neki eladni.

Olly gyökeressen áll ő hivatalos helyén, hogy ott csak emberi közönséges erőtlenségből ha ingadoz ottan ottan, és csak a' halál mozdíthatja ki álláspontjából, egyéb semmi nem. Bocsásd ki bár a' Sátánt, hogy kísértse meg őt, min Jóbot régent! és ezzel fog tőle visszatérni: *bejáram a' földet, és eszembe revem, hogy nintsen hozzá hasonlatos ó földön; tökéletes férfiú, és igaz istenfélő, és d gonosznak gyűlölője.* Jób 11, 2. 3. Próbáld őt verség, és atyafiság által köteleességtől elvonni! ezt fogja mondani az Úr Jézussal: *kicsoda az én anyám, és kicsodák az én atyámfiai? valaki az én menyei Atyám' akarattját cselekszi, az énnekem az én atyámfia, néném, és anyám.* Math. XII. 48. 49. Rengessed őt a' dicséretnek ólében, és dúdold mellette a' vele való megelégedésnek elszenderítő nótáját! ő nem alszik el, mint ama' lepke természetű, a' ki csak ezen hamar hervadó virágokért repdesett; hanem tüzesbben kezd munkálódni, mintegy tüzes lelkeit szíván azon tapasztalásból, hogy a' jóban 's igazban az emberek gyönyörűséget kezdenek találni. Vedd elő őt irigységgel, kísértessd hátul méltatlan szidalommal és gyalázással! Ő – valamint egyiket sem törekedet maga ellen felingerelni, úgy – mindeniknek zsibongásai között változás nélkül marad. Az irigytől ezt kérdi szelíden amaz evangeliomi gazdával: avagy a' te szemed azért gonosz, hogy én jó vagyok? Math. XX. 15. A' bosszús gyalázókhoz pedig így szól Demeterrel: leront-

hatjátok az oszlopot, melyet tiszteletemre emeltetek volt: de nem érdemeimet, mellyekkel azt nyertem vala. Szóval: szent Pálhoz hasonló ő, a' ki mindeneknek minden lett ugyan, hogy tanításának nagyobb befolyást eszközölhessen: de midőn minden törekedése mellett is az irántai balvélekedést ki nem kerülheti, ekkor semminek állítja az emberek' ítéletét, 's leikiesmeretének jó tanúbizonyság tételéhez támaszkodik, és akár Istennek tartassék a' sziget lakosítól, akár pedig, mint háborúság szerző megvesszőztessek, 's tömlőtbe zárassék a' Filippi-béliektől, mindenik esetben megtántoríthatatlanul marad hivatala' kötelessége mellett. Az őt imádni, 's isteni tisztelettel illetni akaróknak egyenes lélekkel ezt mondja: *férfiak! miért mívelitek ezt? mi is emberek vagyunk, és olyan indulatok vágnak bennünk, mineműek tibennetek.* Csel. XIV. 15. a' liztrabeli kövek' zápora közt is csak láttatik már meghalva lenni, de életben marad – 19 v., ártalom nélkül marja meg a' viperakígyó is Csel. XXVIII, 3. így áll az egyeneslelkű hivatalos helyén, mert abbani tüze nem szent Péteréhez hasonlít, ki most meghalni is kész az igazságért, majd pedig – a' hol arról bizonyágot kellene tenni – nem is akarja ismereni a' názáretbelit, hanem Jézuséhoz, melly soha nem lobogott pörzsöléssel, de soha nem is hűlt meg úgy, hogy ne melegített volna. Így folytatja hivatalát az egyeneslelkű! mellyből önként következik.

Harmadik szívbélyegi vonása hogy nem űz erőszakot, és nem ront az oltalomra 's építésre adott törvénnel. Ez a' harmadik igazság Sámuel e' szavaiban: *ha valakin erőszakot cselekedtem; ha valakit*

megrontottam. így is kell ennek lenni, mert a' törvények az önkényes erőszaknak megzabolázására, és a' magányos vad indulatok által okoztatható romlásnak eltávoztatására vannak hozatva, 's legirtózatossabb rettenetesség a' nap alatt az, ha azok egy lelketlenek kezei között az erőszaktételnek segédeszközeivé válnak, és az önhasznos indulatok' rabszóigáivá alacsonítatván – a' nép romlásának szerző okai lesznek, mert ilyenkor a' társaság maga természetes célja ellen kezd dolgozni, 's rettenetesebbé lesz a' tehetetlen természeti állapotnál: a' törvények pedig élhetlenebbé teszik a' népet, mint a' törvénytelen zabolátlanság, azzá: mert a' természeti állapotban legalább az erősebbek's okosabbak élhetnek önnönjogaikkal – ha keserves is az, hogy többnyire vissza élnek a' másokéval – de a' hol a' törvény egy Cromvell és Robespierre kezei közé akad, ott az erősnek is nyaka szakad, 's a' legokosabb is bolondok házában sínlődik' így a' törvénytelen zabolátlanság is többnyire a' tudatlanság homályában lézzeng, 's önnön kára rövid időn eszmélkedni tanítja, 's rendbe szedi őt midőn ellenben a' törvénnyel való visszaélésben a' világos értelem tartja a' fáklát a' rossz szívnek – szép színben öltözik a' gonosszság, – tiszteltetik az istentelenség és lassanként, 's hosszas kínokkal szívjaki a' jó indulatú Uralkodók kedves gyermekeinek éltető lelkét a' csalárdság.

Az Úr Jézus – mikor látta, hogy a' farizeusok és írástudók, a' törvénnyel törvénytelenkednek, és azoknak megölő betűivel a' köznépet a' végső leheletig terhelik – nem győzött ezért elég jajt kiáltani, én pedig mikor az oltalomra 's építésre adatott törvényeket egy

világos értelmű, de rossz lelki ismeretű ember kezében képzelem, mindenkor *Pausaniásnak* eme nemes sóhajtása emelkedik fel lelkemben: vajha mindenkor a' törvénynek az embereken; és soha ne az embereknek volna hatalma a' törvényeken! 's midőn az önkényű *Demaratus* régen azért költözött ki Spártából, mivel ott a' törvények a' királyoknál hatalmassabbak voltak; akkor én Plátónak ama csudásnak tetsző' vélekedése mellett maradok, hogy megengedhetőbb a' hun, a' törvények szerint ítélve, hibázni mint azokat letapodva helyesen ítélni; mert míg egy olyan világos értelmű, 's nemes szívű törvény ő'r tatáltatik ki maga esze 's akarata szerint cselekedve több jót vinne véghez, mint a' kezében adatott törvények útmutatása szerint vihet, és a' kinek e' szerint némely agg törvények a' jelenvaló körülállásokhoz képest történni kellett cselekedetekben akadályára vágyanak) az alatt hányan nem taláthatnának olyan ok, kiknek ha vak értelmők a' törvények által nem vezéreltetnének, 's lebegő indulatok, azok által, nem zaboláztatnék, napnyugotra hoznák a' rettenetes napkeletet, hol egy embernek akarata' a' törvény', és annak változó önkényétől függ az élet, és halál. Ide járul az is hogy mi a' közönséget illeti, annak a' közönséges egyetértés, és akarás által kell véghez vitetni.

Illyen gondolatok lebegnek az egyenes lelkű hivatalviselő előtt, midőn a' törvények az ő kezében adatnak. 'S ezekhez képest, mit cselekszik? azt, a' mit az Úr Jézus cselekedett a' Mózes törvényeivel: egyet sem kíván azok közül eltörölni, de mindenikbe törekszik a' bétellyesítés' és végrehajtás által lelket

lehellenni. Minden lépteit a' törvények Codexéből nézi ki, de mozdulásiban a' jó lelki ismerettel vezeteti magát. Maga is okoskodik és akarj de a' közönséges okosság és akarat alá veti privátumát. A' hol a' külső törvény 's természetes igazság azon egy ítéletet szólják, ott örvend lelke, hogy az embereknek 's a' lelki ismeretnek szavai egyeznek, 's annál kitetszőbb előlépteket teszen a' jóban, mentől bizonyosb az Úr Jézussal az iránt, hogy a' ki nappal jár nem ütközik meg. Ján. XI. 9. Hol a' törvények homályosok, ott széles tanultsága a' világossabbakból magyaráz, hol kétségesek, ott a' jobb részre ügyel, hol érthetlenség ott a' velők irányzott czélt nézi, hol nem elégségesek, ott a' hasonló eseteket tekintti, – hol lágyak ott a' környül állás okkal keményíti, – hol igen kemények, ott a' törvény alá esett személynek előbbi ismeretes jó magaviseletével szelídíti, –hol hiánosok, ott a' kisebb esetekben, világos értelméből 's jó lelkiismeretéből pótolja ki, a' nagyobb esetekben pedig, gondosan megjegyzi, 's orvosoltatás végett a' törvényhozó testnek bejelenti 's a' milyen igyenességgel kíván szolgálni, azoknak megjobbítását olyan buzgósággal sürgeti; minden lehetséges esetben pedig fő szabálya az, hogy minden egyéb mellelges tekinteteknek félre tételével – egyedül a' megrontatott törvényt, és az azt megsértett cselekedetet veti ítélő serpenyőbe. E' szerint az ő kezében a' törvény a' gonosztevőnek rettegés, mert tudja, hogy annak átka alól magát semmivel ki nem válthatja; az ártatlan szenvedőnek pedig ama' csuda érez kigyó gyanánt vagy on mellyre ha tekint meggyógyul.

Reá nézve tehát semmit sem mondott *Démonak* ama szavaiban, hogy „a’ törvények haszon nélküliek mivel azok a’ jókra nézve szükségtelenek; a’ gonoszok pedig nem lesznek jókká általlok, sőt kárt okoznak mert azokkal a’ szegények pénztelenségök miatt nem élhetnek, a’ gazdagok vélők gyakorta vissza élnek.” így lehet ez ott, hol a’ velők bánó bíró úgy áll a’ maga hivatalában, mint Júdás az apostolságban, ki úgy látszik nem apostolnak; hanem csak erszényhordozónak állott volt a’ választottak közé: az ilyen bírónak ítéletéről mondotta volt *Montaigne* azt, hogy nagyobb bűn az – az általa megbüntettetett bűnnél) de soha sem az egyenes lelkűre nézve, mert nála törvény hasonló ama Mózesnek adatott isteni meghatalmazáshoz, mellynél fogva ő mindaddig szólítja elő, ‘s terhesíti a’ csapásokat, míg a’ megátalkodott Fáraó is enged a’ Mindenható akaratjának; a’ kegyelem pártfogását pedig olly érezhetőleg közli az övivel, hogy a’ sanyarúság miatt elepedett népnek is utoljára a’ boldog Kanahánba kell érkeznie – ő bölcs Salamonnak ezen könyör-gésével vette kezére a’ törvénykönyvet: én Uram Istenem! re tettél engemet te szolgádat hivatal viselővé, adj azért a’ te szolgádnak értelmes szívet, hogy tudja megítélni a’ te népedet, hogy tudjon választást tenni a’ jó és gonosz között 1. Kir. III, 7. 9. – mi-kor ítéletet magában fontolgatja, ezen sz. gondolat emelkedik fel lelkében: az igazságnak utat választottam magamnak és meg esküdtem, hogy igaz ítéletet teszek. ‘Sólt. CXIX, 30. 44. – ‘s ha törvény szerinti Ítéletiért gyűlöltetik, üldöztetik, sőt erőszakos halálra ítéltetik is, ezt mondja ama’ hét nemes

ifjakkal: késszebbek vagyunk [meghalni, hogy nem mint a' mi hazánkbeli törvényeket elhagyni, 2 Makk. VII. 2. és a' kínzó halálnak közepéből is azt kiáltja Eleázerrel a' maradéknak: szép példát hagyok az ifjagnak, hogy a' szent, és tisztelendő törvényekért bátran és álhatatossan mennyének a' halálra 2, Makk, VI. 2. így bánik az egyeneslelkű hivatalviselő a' kezében adatott törvényekkel! az ő ítéletének hallásától – tudva, és szántszándékkal – soha nem megyen el az elnyomatott fél eme megkeseredett lélekből származó hivatkozással: *az Ábrahámnak Istene és a' Nákhoznak Isteni tegyenek igaz Ítéletet közöttünk.* 1 Mos. XXXI, 53. illy enné lenni segíti őt.

Negyedik szívbélyegi vonása, melly az: hogy nem vészen ajándékot azért, hogy annak tekintetiért az ügynek mineműségéről szemeit elfordítsa. Ez a' negyedik igazság a' ez' történetnek eme szavaiban: *ha valakinek kezéből jutalmat vettem:* hogy azért szememet ő róla elfordítottam volna. Hallom ugyan Seneka szájából a' természetnek szavait: *nem szolgálhatok ingyen!* – Látom ama Mózes rendelésének is helyes voltát: hogy a' nyomtató ökörnek száját nem kell felkötni. – Olvasom hogy sz. Dávid is, mi előtt kimenne, hogy a' Filisteussal megvívjék ezt kérdezte: mit adnának annak, ki meg verné ezt a' Filisteust? 1. Kir. XVII, 26. – Természetes igazságnak vallom az Úr Jézusnak is amaz Ítéletét: hogy méltó a' munkás az ő jutalmára. – Dicsérem a' római tanácsot is ama határozásáért, hogy a' Haza oltalmazására vitézen kün álló Regulusnak földeit közköltésen mívelni, 's Családját táplálni kell, mert látom a' mindennapi tapasztalásból, hogy az emberi termé-

szetet csak a' törekedésnek jó fogantja, 's az érdemnek illő megjutalmazása tarthatja tüzes mozgásban 's tudom a' társasági kötésnek céljából azt, hogy törvényesen csak annyiban tartozunk magunkat a' mások céljának elérésére eszközül adni, a' mennyiben mi is abban a' magunkét elérhetjük: ezekre nézve, hogy a' munkás fáradsága jutalmát meg kívánja ezt természetes, igazságos, törvényes, és szükséges dolognak látom, 's ez ellen békételenkedni oktalanságnak tartom.

Azonban, a' mind undorodunk amaz evangéliomi napszámasoknak helytelen követelésétől kik a' megígérve volt fizetést elvették, 's még is békételenkedtek: épen úgy utáljuk a' telhetlen embert minden tekintetben, 's lehetlen szó nélkül szenvednünk, ha az ilyen ember egyszer'smind hivatalviselő is, mert csak képzelni sem lehet rettenetesebb dolgot, mint a' törvényeli törvénytelenkedés, midőn t. i. inkább megrontatik a' sérelmes fél a' részére szolgáló ítéletnek megvételeivel, mint a' rajta esett erőszaknak szenvedésével. – Cambyes régen egy ilyen bírónak bőrét elevenen testéről lehúzatta, 's ezzel az ő ítélő székét bevonatván, annak fiát ezen székben ültette: rettenetes cselekedet megvallom, de fontolja meg kiki jól mennyivel nem rettenetesebb lenne az, ha az ítélő bíró húzná le annak egész bőrét, a' ki előtte annak kevés megsértése iránt panaszkodt vala? – Én a' mint szánom a' társasági bűnben esett embernek büntetési kinnyait – mint ember; éppen úgy akarom annak igazságos szenvedését, a' ki miatt sokan szenvedtek igazságtalanul mint polgár. – Nagy Sándor száz talentumot küld Phócion-

nak ajándékba, azon külső üzenettel: hogy őt egyenességiért felette szereti (s becsüli) és azon belső intézettel, hogy ha őt megvesztegetheti már az Athéné bélieket meghódolta; a' szegény környürlálású, de egyenes lelkű Phócion az ajándékot ezen-üzenettel utasította vissza: ha Nagy Sándor engemet eddig egyenességemért becsült, engedje meg nekem, hogy tovább is ilyen maradhassak!

Más is így cselekszik az egyeneslelkű hivatalviselő a' tántorgató ajándékokkal: úgy nézi ő hivatalát, mint a' Zsidó nép a' frigynek ládáját, mellyről ha az iratik is I. Kir. VIII. 9. hogy nem vala egyéb benne; hanem csak a' két törvény tábla mindazáltal szentje volt az a' népnek, melly előtt Sz. Dávid örömébe egész erejéből tánczolt 2. Kir. VI, 14. a' nép pedig a' dicsőség Királyját abbazárva képzelte 'Sólt. XXIV.7. Ő is a' társasági frigyláda mellett híven áll mind végig, 's szent az előtte, ha szintén abban a' törvények táblájánál hivatala pontos bétellyesítésének érzésénél egyéb nem találatnék is. Míg mások az önhaszon keresésnek arany borja körüi a' tekervényes tánczot járnak) ő az alatt tüzes lángos izzadások között forgolódik a' boldogító törvények körüi, – a' nép makacskodásai között is hathatósan olvassa azokat, 's maga feláldozásával is törekedik Mósessel boldogítani a' reá bízott népet, ha szinten az – halála után csak temető helyét is nem tudná megmutatni a' maradéknak. – Olvasta ő Síránál (IV' 9.) ezt: ne légy félelmes elmével, mikoron ítélsz, 's látta szemeivel is azt, hogy az előre ajándékot vett bíró, hasonló Ádámhoz, ki minekutánna a' tiltott gyümölsöt megkóstolta, – az örök

igazság, elolt, bujkálni kezdett azért sem szeme fényét nem engedi az ajándék színével kápráztatni, sem pedig nyelvét annak fontossága által lenyomat tatni5 maga embere kivan lenni, hogy a' törvényé lehessen, a' törvényé pedig azért, hogy igaz *ítéletet* tehessen.

A' frigyládát vonó ökrökről azt olvassuk, hogy egyenesen mentek az úton, melly azt bátorságos helyre vezette, és Uzza azon helyben holt meg, hol az ökröket más útra téríteni akarta: 2. Kir. III. 7. Ábrahám tízféle képpen kísértetett meg hitében, 's mindenkor álhatatos maradt: így cselekszik az egyeneslelkű hivatalviselő is! Próbáld tőle kedvező ítéletet venni gonosz ügyedben, ő undorodással pirongat el maga elől, ezt mondván: nem szolgálhatok úgy, ha a' pénzhez kell, és nem az ügyhez lehet szólnom. Erőlted annak elvételére, ő felboszonkodva ezt mondja néked Sz. Péterrel: a' te pénzed veled együtt vesszen el, ha azt állítod, hogy az igazság pénzen vétethetik' Tsel. VIII. 20. – Es így midőn – a' Schiller mondása szerint – a' jelenvaló nyereség mindeneket ingerel; a' jövődjő jó pedig csak a' nagy lelkeket hozhatja mozgásban: midőn a' nagyobb rész üvegházokban termesztí plántált, hogy azoknak ízetlen gyümölcsét életében maga leszedhesse 's használhassa; és csak néhány ősz fők találtnak, kik a' késő maradék számára termendő plánták ültetésében fáradoznának, ekkor az egyenes lelkű minden jót véghez viszen, a' mire erőt tehetséget nyert, és arra alkalmatosságot találhatott, ha csupa háladatlanság lenne is nemes törekedéseinek jutalma, mert tudja, hogy a' melly jót itten meg nem

nyert, annak amott nem lehet elveszni. Tudja ugyan ő a' fellyebb említettek szerint, hogy mivel tartoznának hív fáradozásáért az emberek, de soha nem hadja tellyesítetlen kötelességét azért, hogy mások nem tellyesítik a' magokét. Kijő a' nemes lélek földi jutalma alacsonkodás nélkül is: mert annak érzete, hogy a' mit meg kellett tennünk, azt a' lehetőségig megtettük, annak legszebb darabja annak szemlélése, hogy néhányokban a' hasonló törekedés' lelkét példánkkal feltüzeltük, annak nem kicsin része; annak tapasztalása, hogy ha nem csudál is az egész világ, de becsülnek az érdemesek, szép napszám; – az a' gondolat, hogy a' következő embernymdok boldogságának épületére mi is egy kövecskét letettünk, 's ennél fogva a' gondviselő Istennek munkás társai lettünk, mennyei jutalom;– 's megint az, hogy tehetségünk szerint mindeneknek kívántunk szolgál(ni) ellenben tudva és szántsándékkal senkinek nem törekedtünk ártani, ez a' gondolat már e' földön az üdvességnek kezdete. Illyen ajándéokra vágyik, 's illy en jutalmakat nyer meg az egyenes lelkű! – ki nek egyenes lelkűségét befejező

Ötödik, 's utolsó szívbellyegi vonása az: hogyha minden jóra való törekedése inellett is, mint gyarló ember minden fogyatkozásokat ki nem kerülhet, önként ajánlja a' megsértettnek az elégtételt Ez az utolsó igazság Kir. könyvének ama szavaiban: *vissza adom néktek.* – így is kell ennek lenni, mert valamint hibázni emberi közönséges dolog, melly véges értelmünknek, 's erőtlen szívünknek szükségképen való következése, úgy másfelől a' megismert hibábani megátolkodás ördögi gonosszság, melly az erőt-

lenség hibáit is meg bocsáthatlan vétkekké változtatja, és a' megjobbulásnak, 's további tökéletesedésnek útját egészen elzárja. – Úgy vagyon: az egész tökéletesség hasanló e' földön eme Praksiteles remek darabjaihoz, – mellyek mindenfelé magasztaltatnak, de közülük egészben egy sem taláztatik, hanem csak dirib-darab Mínaí szemléltetnek a' természetben széllyelszórva, az honnan ő is összeszedegette volt azokat: így vannak széllyel hintve egész tökéletességünknek is elementomi természetünkben, a' sz. könyvben, 's a' közönséges természetben, 's kicsoda dicsekedhetik azzal, hogy azokat már magában mind egyesítette? – Raphael, kinek a' festésbeni készsége úgy látszik inkább természetes; mint művésze-ti volt, annyira elhibázta a' gethsemanéban fohász-kodó' Úr Jézusnak képét, hogy mikor bevégezte, maga így kiáltott fel: soha festő a' maga céljától távulabb nem esett! nem így ütnek e' ki néha legjobb célzású cselekedeteink is? elég szomorú, de tagad-hatatlan bizonyosságai annak, hogy nincs a' földön ember egész kellettő tökéletességében: mindenik csak kezdi, – a' kit tökéletesnek nevezünk, a' messze vitle, – senki egészen be nem végezte ezen munkát. Csak az Örökkévalóság adhatja nekünk az Örökké-valónak ezen tulajdonságát, és az is csak a' mi ter-mészetünk férteke szerint.

Ezen közönséges igazságokat, 's mindennapi tapasztalásokat magára is kiterjeszti az egyenes lel-kű hivatalviselő: nem hiszi ő magáról, hogy ne hi-bázhatnék; de annál inkább vigyáz magára, hogy ne hibázzék, tudván, hogy hibája hasonló lenne ama gondatlan hajós-kormányzóhoz, a' ki magával együtt

ezereket fullaszt a' vízbe. Nem akarója soha tudva a' gonosznak; de épen ilyen szemesen ügyel arra is, hogy a' változó környülállásoknak véletlen keringője jó szándékának rossz következési irányt ne adjon, tudván hogy a' Politica a' mi cselekedeteinket nem annyiban a' belső intézet szerint, mint a' morál, hanem azoknak külső következesek szerint szokta nézni, és ítélni, – Tudja ugyan ő, hogy a' közönséges hivatalviselőnek hasonlónak kellene lenni ama hűsvéti bárányhoz, a' mellyben semmi bibának, vagy fél-szegségnek nem kellett lennie 2.Móz.XII,5, de a' fényes nap testében is találtató homályos foltoknak, és a' tiszta búza közt nevedő konkolynak szemlélese másfelől azt súgja neki, hogy a' legjobb törekedésű ember is csak tökéletességek 's hiánosságok elegyedéke, és hogy az egész tökéletesség mostani állapotunkban inkább csak akarás, mint végrehajtás: ugyan azért sem néhány tökéletességeivel nem kezd szenvedhetetlenül feszengeni, mert érzi, hogy azok sok fogyatkozásoknak fedező palástjai; sem pedig megismert hibái mellett nem átolkodig meg, 's nem kívánja azokat a' megvallásnak szégyeninéi fogva tökéletességekké canonizáltatni, mert tudja, hogy a' hibának szépítése már teherbe ejtette az emberi erőtlenséget, hogy ez több 's nagyobb hibákat szüljön' – „Azért vagy Isten előttünk, mivel embernél többnek nem tartod magatad!” Ezt írták vala az aathénebeliek Pompéjusnak, mikor ez amazoknak szerfeletti tiszteleteket el nem fogadta; így lesz több a' közönséges embernél az egyenes lelkű hivatalviselő is az által, hogy magát aranyozott tetővel is csak cserép lábon állónak tudván, a' figyelem által tömér-

dek hibákat kikerül, a' mellyeket pedig ki nem kerülhetett, azoknak kész engedelmet kérni a' néptől 's mi több, önként elégtételt is ajánlani a' megsértettnek.

*Illyenek az egyeneslelkű hivatalviselő' szívbélyegei!
Sok eleven szakasztott képmását honunknak!!*